

Hálová-Jahodová, Cecilie

Sochařská rodina Schweiglů v Brně

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. F, Řada uměnovědná. 1968, vol. 17, iss. F12, pp. [59]-78

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110735>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

CECILIE HÁLOVA-JAHODOVÁ

SOCHAŘSKÁ RODINA SCHWEIGLŮ V BRNĚ

Sochařskou rodinu Schweiglů uvedl do Brna *Antonín Schweigl* rodem ze Siltze v Tyrolích. Rozrostla se tu, sžila dokonale s moravským prostředím a žije zde posud v dobré paměti, neustále připomínána řadou hodnotných sochařských děl, zdobících naše město a rozetých po celé Moravě a Slezsku.

Antonín Schweigl přišel do Brna jako tovaryš, prožil léta svého učení v Imstu v okruhu rakouského sochařství a dovršil své vzdělání cestami především do Itálie. Byla tehdy doba, kdy české země vábily adepty uměleckého zaměstnání, kteří sem přicházeli ze severu, z jihu, z východu i ze západu, usazovali se zde namnoze trvale a svou prací položili kámen do základů vývoje moravského baroka. Antonín Schweigl byl jedním z nich.

Do Brna přišel už někdy kolem roku 1725. Ve spisech brněnského malířského Bratrstva sv. Lukáše¹ je o něm zmínka z 12. ledna 1728, kdy na základě své umělecké činnosti žádá o měšťanské právo. Provandroval prý už — jak píše v žádosti² — mnoho zemí, ba i zde v Brně už před třemi lety pracoval v dílně sochaře Antonína Rigy. Ale zástupcové Bratrstva jeho žádost zamítli. Jsou už v Brně čtyři sochaři (Antonín Riga, Jan Kristián Pröbsiel, Jan Schertz a Jindřich Steingassinger), kteří stačí krýt zdejší požadavky.

Brněnský magistrát, k němuž se Schweigl odvolal, a s ním nadřízené úřední kruhy nesdílely stanovisko Bratrstva, které ztěžovalo přístup cizím umělcům, protože mělo zájem udržet v Brně menší počet sochařů. Hrála tu svou úlohu i obava domácích umělců, aby cizí příchozí svou vyšší uměleckou vyspělostí a dovedností neohrozili jejich produkci. Magistrát si naopak jejich volný příchod přál; viděl v něm prostředek k zlepšení umělecké produkce v Brně, což může být městu jenom ke cti. Téhož názoru byl i královský tribunál, který nedoporučil Královské dvorské české kanceláři ve Vídni k schválení nově navržené stanovy Bratrstva, mířící proti cizím umělcům. Nedošly souhlasu ani jejich další umírněnější návrhy stanov; byly roku 1732 vyřízeny záporně.³ Antonín Schweigl uspěl svou záležitost tím, že si téhož roku koupil za 60 zl. mistrovské právo od Anny, vdovy po brněnském sochaři Pankráci Hermannovi.⁴ Osvědčil už i svou uměleckou zdatnost tím, že pro město roku 1729 v pískovci vytesal sloup sv. Trojice se dvěma světi v popředí, postavený na Zelném trhu (nám. 25. února). Roku 1735 se už jeho jméno objevuje v listinách Bratrstva jako páté v počtu soudobých brněnských sochařů. Má nyní právo na titul měšťský sochař a smí si koupit v Brně dům. Rodina Schweiglů se tím zakládá.

Když se Bratrstvu nedostalo schválení jeho návrhů, které by mu snad byly poskytl pevnější vnitřní organizaci, když se mělo spokojit nadále jen s úkoly společensko-stavovskými, hledalo jinou cestu. Malířům, jejichž počet proti sochařům vyjadřoval v roce 1700 poměr 21 : 4, stál nyní v čele proslulý, v cizině vy-

školený umělec Jan Jiří Etagens, Brňan rodem. Horoval pro nutnost důkladnějšího základního vzdělání umělců, pro prodloužení jejich výuční a studijní doby. V generálních stanovách, jež navrhl 21. ledna 1739, zdůvodnil požadavek, aby byla za tím účelem zřízena v Brně akademie po vídeňském vzoru a druhá v Olomouci, na nichž by nadaní adepti umění studovali a kromě toho našli možnost zdokonalit se také ti, kdož nechtějí do ciziny na zkušenou.⁵ Etagensův návrh se neuskutečnil, ale fakt, že vídeňská akademie musela být obnovena, mu dal za pravdu a potvrdil rostoucí náročnost uměleckého dorostu na důkladné formální vzdělání, na lepší technický výcvik. Žádala to doba, v níž malíři, řezbáři, sochaři, kameníci, kovoliti a ostatní umělci proudili střední Evropou, v níž se křížily složité vlivy odlišných směrů z různých zemí. Bylo patrné, že tehdejší umění slučuje vědění věcně se stále náročnější technickou dovedností a přípravné studium na akademii se jevílo proto nezbytným.

Pro lepší pochopení problémů a stavu umělecké činnosti na Moravě a zejména v Brně se pokusíme o malou revizi tehdejší kulturní současnosti návrhem její zjednodušené vývojové linie. Charakteristiku jedinců ověříme soudem a posudkem Ondřeje Schweigla, který je a jejich dílo znal z autopsie a z osobního styku. Podíl rodiny Schweiglů na pozadí brněnského baroku se nám takto projeví účinněji.

Začínáme *Antonínem Rigou*, který přišel do Brna před r. 1689 z pruského Královce, získal dílnu sňatkem s vdovou po svém krajanu Baltazaru Froblovovi a po nějakou dobu, jak už víme, zaměstnával tovaryše Ant. Schweigla. J. P. Cerroni o něm napsal, že byl vyučený truhlář, teprve potom sochař, což asi odpovídá pravdě, jak také dosvědčují např. účty za zholovenou varhanní skříň u jezuitů (zničenou bombardováním r. 1942), a u dominikánů spolu se skříňemi pro jejich novou sakristii v roce 1720 aj.⁶ Když přišel Ant. Schweigl do Brna, pracoval Riga právě u dominikánů: v roce 1727 kvitoval příjem za sochu sv. Dominika na jednom z chrámových oltářů, roku 1728 v březnu uzavíral s řádem smlouvu na provedení čtyř soch nejslavnějších dominikánských světců (sv. Dominika, Tomáše, Vincence z Ferrary a Hyacinta) a archanděla Michaela⁷ na fasádu kostela. Rigo vy plně barokní sochy s jistou nervozitou modelace a maximem vzdušnosti na svém povrchu spějí ke kultu formy malebně rozvinuté, s detailem někdy pitoreskním; snaží se o křehkou krásu tvarů a prohloubení duševního výrazu figur.

Jan Jiří Schauberger přišel do Brna z Vídně přes Olomouc. V roce 1732 provedl v minoritském kostele dva oltáře s velkými figurami ve štuku (Ukřižování a Panny Marie Bolestné) s monumentálními postavami značně neklidnými nadbytkem pohybu. V roce 1735 pracoval na hlavním oltáři v kostele u jezuitů a vyzdobil bohatým štukem interiér celého kostela. Jeho architektonicky jednotný prostor s bohatým theologickým programem freskové výzdoby, množstvím bílých a zlatých soch, nádherně řezané lavice, lesk zlata a stucca lustra působí v duchu a citění doby impozantně. Ondřej Schweigl hodnotí Schaubergera a jeho dílo vysoko. Chválí jeho iniciativnost, velké znalosti architektury a dovednost přesné kresby. Jeho vynalézavý duch tvořil prý velmi lehce a jeho soulptury — i když ne vždycky co nejlépe zpracované — byly dobře stavěné a dobře usazené. Množství práce jej učinilo brzo slavným; žil skvěle a měl mnoho dobrých žáků. Zemřel v Brně „nach florissantem Leben“ v roce 1751 ve svém nejlepším věku.⁸

Svůj podíl na vývoji barokního sochařství měli také *Jan Kašpar* a *Jan Kristián Pröbstlové*, patrně otec a syn. Jaký byl tento podíl, není zatím pro nedostatečnou znalost jejich díla dost jasné. O otci Janu Kašparovi je známo, že uzavíral pra-

covní smlouvy s různými institucemi mezi rokem 1689—1691.⁹ Listinným materiálem je rovněž dosvědčeno jeho autorství na portálu s dietrichštejnským znakem umístěným po pravé straně presbytáře jezuitského kostela, jediným pozůstatkem z rozbořeného kláštera jezuitů. O Janu Kristiánovi se dovídáme z protokolů městské rady z roku 1718, kdy předkládá návrh k výzdobě kaple generála Raduita de Souches, kterou měl postavit Mořic Grimm. Zůstala z ní tumba s klečící postavou generálovou, umístěná po rozboření kaple v roce 1874 za hlavním oltářem v kostele sv. Jakuba, a sousoší Fanny Marie a sv. Jana Evangelisty po stranách bronzového kříže na oltáři vpravo u vchodu do téhož chrámu. Obě jsou z jemného pískovce, elegantní, v postoji poněkud nadneseném, prodchnuté živým výrazem citu a jejich draperie rozvádějí duchaplně pohybové motivy těl. Autoru tohoto sousoší připsal asi správně W. Braun¹⁰ sochu sv. Dismase při vchodu do kostela u minoritů, ale patří mu pravděpodobně i protější slohově příbuzná socha sv. Tadeáše; městské protokoly udávají, že se umělec o sochu tohoto světce pokoušel už od roku 1733. Týž pramen mu přisuzuje také sochu Ecce Homo z roku 1722, značně slabší, kterou vytvořil pro výzdobu Dlouhého mostu; nyní stojí před kostelem Milosrdných bratří na Starém Brně. Tyto práce obou mistrů si zasluhují pozornost pro své nesporné umělecké kvality, pro velkoryse idealizovanou formu s jistou mírou vnitřního pathosu i pro patrnou zdrženlivost ve výraze a posuncích. Mínění V. V. Štecha, který považuje práce Pröbstlových za velmi důležité pro vývoj brněnského baroku, protože jej posunují značně dopředu, třeba přijmout jako správné.

Dalším vývojovým článkem v brněnském baroku je nesporně *Ondřej Zonner* (1695—1751), který sem přišel na Schaubbergerovo vyzvání z Vídně. Představuje velkou uměleckou individualitu, což dokládají také jeho sochy na rampě před dominikánským kostelem z roku 1736 (sv. Ivo, Jan Křtitel a Florián) podobně jako sochy pracované pro fasádu domu na Petrově roku 1747 (sv. Petr a Pavel), dnes umístěné na konci Petrovské uličky, a sv. Cyril a Metoděj, nyní v Buchlovcích u Velehradu. Jeho dílem by mohly být také sochy markrabat Jana a Jošta při vchodu do prelatury bývalého kláštera augustiniánů (dnešní Muzeum dělnického hnutí). Zonnerovy sošky plasticky vyvinuté a široce pojeté prozrazují rokokové cítění spojené s tendencemi klasicismu, který přicházel s nástupem vědecké klasické archeologie. Ondřej Schweigl vyzvedá u něho fakt, že začal studovat na vídeňské akademii časně, že mu poskytla možnost pracovat podle antických vzorů stejně jako podle přírody. Zdůrazňuje, že Zonner vytvořil mnoho pozoruhodných děl v kameni, dřevě i sádře přiléhavě a bezpečně charakterizovaných, v proporcích správných, s vystiženým svalstvem, s drapériemi velkoryse zalomených záhybů, s klidným postojem a zdrženlivými gesty, nemnohomluvných, patřících lidem velkého světa.¹¹ Zonner zemřel podle něho roku 1751 v pětapadesátém roce věku všemi uctíván a obdivován.

Josef Winterhalter st. (1702—1766), rodem z Föhrenbachu v Černém lese, dovršil své vzdělání na vídeňské akademii ještě prací v dílně Permoserově v Drážďanech. Prozrazuje to výrazně také ojedinělá výzdoba jeho kazatelny v brněnském kostele dominikánů z roku 1744, a to svou architektonickou koncepcí a citovým výkladem tématu, povýšeného na dramatickou barokní báseň.¹² Nejinak je tomu v případě jeho hlavního oltáře v témže chrámě, Winterhalterem jen navrženého, provedeného však dvěma dominikánskými mnichy, Dominikem Kirchnerem a Damascenem Schwarzem. Adorační moment je tlumočen s berniniovskou citovou intimitou, jak to žádal vkus a styl na přechodu baroka v rokoko. U téhož kostela

se účastnil Winterhalter roku 1736 také výzdoby předkostelní rampy sochami sv. Cyrila a Metoděje, sv. Ludmily a sv. Václava, ve formě elegantními, v pojetí nepatetickými, v projevu zcela rokokovými, zejména u sochy sv. Václava. Převádí už moravskou plastiku na samé pomezí klasicismu. Ondřej Schweigl konstatuje, že Winterhalterovo podání drapérie má v sobě cosi zvlášť pěkného, zejména v měkkém efektním kladení záhybů; v tom směru převyšuje prý i díla německých mistrů.¹³

Zonnerův žák *Josef Antonín (Bohumír?) Fritsch* (1705–1750), dává klasicismu moravského sochařství mimořádnou váhu. Je významnou, vývojově důležitou osobností jako první důsledný zástupce donnerovského klasicismu v našich zemích zkríženého s vlivy baroka, který zůstal hlavní tendencí moravské plastiky až do té, kdy vlna klasicismu ztrhala hlavní spoje s minulostí. Fritsch byl posledním důsledným vyznavačem klasicismu nakloněného baroku. Spojil barokní realismus s klasicistním idealismem v osobní uměleckou syntézu a tato rovnováha byla základem jeho děl.

Snažili jsme se naznačit v hlavních rysech vývoj moravské skulptury v brněnském prostředí v době, která ji převádí od zvyšování duchovního obsahu afektem a patetickým gestem na pomezí klidnějšího malebného ilusionismu. Pokusíme se promítnout do ní význam a činnost sochařské rodiny Schweiglů, jež je vlastním tématem této práce. Víme už, že se její zakladatel *Antonín* zařadil do okruhu brněnských sochařů jako pátý v roce 1735. Mezitím si založil rodinu sňatkem s Annou Marií Barborou, dcerou Filipa Stättnera ze Švábky před Veselou branou, narozenou asi roku 1708. Matriční zápisy narozených u sv. Jakuba (viz přílohu 1) zaznamenávají jejich dvanáct dětí, pět dcer a sedm synů, z nichž dva, Ondřej, narozený roku 1735, a Tomáš Štěpán Jan, narozený roku 1743, se věnovali otcovu zaměstnání. Postupem let si z nich otec vychoval platné pomocníky a ve starším také znamenitého nástupce. Dbal od samého počátku, aby je naučil správně chápat a domýšlet své výtvarné záměry a dopřál oběma vzdělání na vídeňské akademii. Syna Ondřeje dal ještě zvlášť učit kresbě u brněnského malíře J. J. Etgense. Dílo Antonína Schweigla známe dosud jen málo. Jeho syn Ondřej o něm napsal, že měl dobrou, poctivou školu, měkkou pracovní manýru, vytvořil mnoho krucifixů, které upoutávaly přirozeným postizžením námětu a správným zpracováním detailů. Za nejlepší z nich považuje kříž v kostele ve Zvoli u Žďáru. Podle syna Ondřeje vyšel z jeho ruky mj. také hlavní oltář a velké, ve dřevě řezané postavy andělů na bočních oltářích ve Křtinách, prý sochařsky zvlášť dobře vybudované.¹⁴

Velké mezery, které máme ve vědění o významu a práci Antonína Schweigla, nestačí zmenšit ani jeho jinak obsažná závět (viz přílohu 2), kterou na žádost churavějšího už mistra zapsali 14 dní před smrtí dva svědkové, jimž ji 10. dubna 1761 nadiktoval. Z dvanácti dětí dočkalo se jeho smrti jen pět a manželka Anna, kterou jmenuje svou pravou dědičkou a odkazuje jí to málo domácího vybavení, jež má, v důvěře, že s ní bude rodina žít nadále v křesťanském duchu.

Svému staršímu synu, sochaři Ondřejovi, odkazuje všechno dílenské zařízení, všechny zásoby sochařského materiálu včetně uměleckých děl, která vlastní. Žádá ho, aby živil svou matku, také bratra Tomáše, který je už tovaryšem, a své dvě sestry, Alžbětu a Teklu, pokud nebudou zaopatřeny (Alžběta se provdala roku 1768 za Frant. Neumanna a Tekla roku 1779 za malíře Vinc. Kutálka). Pokud jde o dceru Eleonoru, provdanou za sochaře Šebestiána Zentnera, tedy už zaopatřenou, je jí prý známo, že musí být spokojena s tím, co má.

Když Antonín Schweigl 24. dubna 1761 ve věku 66 let zemřel, přejal otcovské dědictví 26letý syn *Ondřej*, kdežto jeho mladší bratr a spolupracovník *Tomáš Štěpán Jan* byl teprve 18letý. Také on doplnil své vzdělání z otcovy dílny studiem na vídeňské akademii, oženil se roku 1769 s Annou Marií, dcerou Antonína Rugga, dvorního pozlacovače ve Vídni, a když roku 1804 v Brně zemřela, ožení se podruhé s Kateřinou Kratochvílovou (příloha 3).

Také z Tomášových děl známe dosud jen malý zlomek. Pracoval v dílně otcově a snad i bratrově, vlastní dílnu měl asi teprve od roku 1769. Cerroni o něm říká, že byl virtuózní „zierator“ a „dekorator“, mnoho zaměstnaný v době, která hýřila rocailleovými a štukovými ozdobami. Vypočítává z jeho děl sousoší Krista na kříži s Pannou Marií a sv. Janem v Křepicích, sochy na bočních oltářích sv. Jáchyma a sv. Anny s tabernáklem a kazatelnou v Křoví, sochařskou výzdobu hlavního oltáře v Pozořicích, Olbramovicích a jinde. V Brně je známá jeho křtitelnice v kostele sv. Tomáše a u minoritů — ostatní díla jsou dosud neznámá. Mezi ně patří také jeho poslední práce v kostele v Tuřanech, o níž se zmiňuje v poslední vůli; ani Wolný o ní neví.

K sepsání poslední vůle se Tomáš rozhodl 1. října roku 1813. Univerzální dědičkou ustanovil svou manželku Kateřinu, rozenou Kratochvílovou, a odkázal jí všechno zařízení v bytě, počítaje v to i hotovou sochařskou práci, neboť jeho žena je sama majitelkou jeho živnosti, zásob a celkového vybudování dílny. Upozorňuje, že za práci, kterou udělal pro tuřanský kostel podle smlouvy za 700 zl. a která je až na detaily hotová, převzal na hotovosti 340 zl. Zbylých 360 zl. má právo vybrat si jeho manželka po celkovém dokončení díla. Zemřel 12. září 1814, když mu bylo 72 let. Tomášova dílna v Seidenbeutelgasse č. 230 v Brně (v areálu dnešního hotelu International) nemohla být přičtena synu Josefovi, rovněž sochaři, který otce ve smrti předešel roku 1804 v 18 letech. Nebyla však odkázána ani synu Antonínovi, měst. sochaři v Brně, s jehož jménem se setkáváme poprvé v závěrečné relaci pozůstalostního spisu, kde je uveden se svými sestrami Annou, jež se provdala za obchodníka Frant. Feiertaga do Opavy, a Anežkou, manželkou lékárníka Jana Brunnera tamtéž.

Historie této rodinné větve Schweiglů měla vcelku normální průběh. Vysoko nad ni se vzepjala teprve větev, která nesla pochodeň rodového dědictví rukama staršího bratra Tomášova, *Ondřeje Schweigla*. Vedení otcovského podniku se ujal ve svých 26 letech. Tři léta po otcově smrti se oženil s Magdalénou Hallerovou, šestnáctiletou dcerou brněnského zlatotepce, která zemřela ve svých 50 letech (11. března 1798, příloha 4). Zůstal již sám, domácnost mu vedla služebná. Už ve svatebním zápise v matrice u sv. Jakuba, je 27. února 1764 zapsán jako „honestus et eruditus Andreas civis et sculptor et Magdalena Michaelis Haller civis et auri tonsoris hujatis legit. lilia“. Svatebními svědky byli jeho přítel brněnský malíř Josef Stern a pozlacovač Ondřej Bleiberger.

Přesně za rok po sňatku (27. února 1765) koupil Ondřej Schweigl od Václava Procházky dům v Jánské ulici (konskripční číslo 457, orient. číslo 19) za 2610 zl.,¹⁵ dosti prostorný, aby si v něm mohl vybudovat rozsáhlou sochařskou dílnu, měl dost místa k obývání a ve svých pokojích mohl umístit vlastní obrazovou galerii, bohatou sbírku rytin, plastik, medailí a uměleckých předmětů včetně knihovny. V tomto prostředí mohl uskutečnit i dlouhodobé přání brněnských umělců — a své vlastní především — zříditi v domě z vlastních sil a z vlastních prostředků „Hausacademii“, na níž by se vzdělávali mladí malíři a sochaři na početných uměleckých dílech z kamene, dřeva, sádry i kovu, na množství rytin a medailí.

Schweigl byl hluboce přesvědčen, že akademické vzdělání je jediná správná cesta, která vede žáky k umění krásné kresby antik i záběrů z přírody — cesta, která přivádí opravdové talenty až k hranici pravého zdokonalení. Mladí akademici prý mezi sebou zápolí nikoli ze závisti nebo nenávisti, ale z prosté řevnivosti. Mají se přitom rádi, uznávají navzájem a po zásluze své úspěchy, vyrůstají v nich ony pravé vlastnosti, které přísluší umělcům. Množství práce, jež jim potom poskytuje země, v níž žijí, vede je neustálým cvikem a zkušeností přímo za ruku k rostoucímu vzestupu. Moravská země, která od nich díla přejímá, už přes polovici 18. století, se jimi vyzdobila, zvýšila svou kulturní úroveň, je celá jako nová.¹⁶

Schweigl sám akademicky školený ve Vídni v letech 1755—1759 u prof. Jak. Schletterera, největšího, i když nikoliv nejpovolanejšího zastánce donnerovské tradice, oceňoval tak akademické vzdělání a všechno to, co s jeho prostředím souvisí. Vzpomínal na vlastní studium ve Vídni a život kolem, který mu dovolil poznat soudobé rakouské umění a jeho představitele D. Grana, F. Palka, Kremser-Schmidta, Maulbertsche, Trogera a ostatní osobnosti, s nimiž se důvěrně seznámil a také přátele v Brně, Etgense, Sterna, Korompaye a Zonnera.

Co se dříve nezdařilo jeho učiteli a staršímu příteli Etgensovi, když se úřední formou domáhal r. 1739 založení akademií v Brně a v Olomouci, mohl nyní realizovat do jisté míry on sám pokusem ve vlastním domě — i když skromněji — vlastní silou a vlastními prostředky. I na vnějšku domu se měla projevit skutečnost, že je ohniskem umělecké výchovy a výuky. Vyjádřil to vlysem vyřezaným ve dřevě s motivy antickými, architektonickými, alegorickými i symbolickými, jak se tehdy vyskytovaly v této sféře.¹⁷ O úspěchu a osudech Schweiglovy „Akademie“, kterou zařídil a vydržoval „zur grösseren Aufnahme der Kunst für junge Maler und Bildhauer durch einige Zeit“, nevíme posud téměř nic mimo jistotu, že on sám měl dostatek uměleckých vlastností a dovedností, aby je mohl předávat těm, kteří umělecký život teprve začínali.

Na učební a umělecké vybavení této soukromé akademie může vrhnout trochu nepřímého světla nahlédnutí do pozůstalostních spisů Ondřeje Schweigla, především do seznamu věcí, které byly po jeho smrti dražbou rozprodány. Uvedeme je jmenovitě na jiném místě. Uměleckou individualitu Schweiglových kvalit ozřejmují i jeho rukopisné práce o moravských uměleckých památkách roztroušených po kostelích, klášterech, zámcích a parcích, které znal z autopsie, o umělcích, kteří je vytvořili i o jejich objednatelích. Sestavil také na základě matrik u sv. Jakuba v Brně seznam umělců od r. 1588—1800. Tato rukopisná díla jsou dnes nedoceníitelnou historickou a studijní pomůckou; byla podkladem prací Cerroniho a všech pozdějších badatelů.¹⁸

Věnovali jsme relativně dosti místa ojedinelému Schweiglovu pokusu o akademii v Brně také pro opravdovost, s jakou se snažil zvednout úroveň brněnských umělců, když selhalo úsilí Etgensovo a Schauburgerovo domoci se jí normální cestou. Opravdovost byla Schweiglova vrozená vlastnost. Prostupovala celou jeho tvorbu uměleckou a určovala míru jeho povinností, když plnil otcovu poslední vůli a vedl jeho rodinný podnik k prosperitě. Jeho umělecká tvorba — vlastní smysl jeho života — byla bohatá, rozsáhlá, plodná, podnětná, poměrně dobře známá, po celé zemi rozsetá, jak ji zjišťujeme také díky jeho vzpomenukým rukopisným pracím, které se o ní zmiňují, i díky jeho zachovaným kresebným návrhům, jež provázely každé z jeho děl. Z nich 45 (vesměs lavírovaných kreseb) je uchováno ve sbírkách Moravské galerie. Představují Schweigla jako spolehlivého kreslíře a zachycují jeho vývoj od rokoka ke klasicismu.

IV. Dům sochaře Ondřeje Schweigla v Jánské ulici (pop. čís. 457, orient. 19) před zbořením na počátku 20. století.

Je zde ještě třeba upozornit na Schweiglův pozoruhodný seznam jeho prací, které on sám považoval za nejlepší ze všech. Sestavil jej asi na přání svého přítele Petra Cerroniho; je vlastnoručně podepsán „Andreas Schweigl, Bildhauer, m. p.“, není datován, ale je adresován „an Titl. Herrn von Cerroni zu übergeben“.¹⁹ K výčtu svých děl poznamenává na konci seznamu, že zamlčuje mnoho ze svých nejlepších prací, protože přihlíží jediné k těm, pro něž sám dělal nákres a které byly také prováděny pod jeho vedením. Jak opravdově i tentokrát věc zamýšlel, vyplývá např. z toho, že mezi věci v seznamu nezapočítal ani zvláště zdařilý oltář v kostele Králové na Starém Brně z roku 1762. Považoval jej asi podle toho spíše za dílo ateliéru než své vlastní. Vyslovuje se o něm ve svém rukopise, že všechny sochy a štukové práce na tomto oltáři jsou práce nikoli obyčejné, právě tak jako oltářní architektura a jeho celková výstavba, kterou sám provedl.²⁰ Měl v dílně jistě vybrané spolupracovníky osobitých rysů, jak je také patrné např. u oltářů v kostele Milosrdných bratří na Starém Brně -- pracovaných po roce 1777 -- slohově už značně zklidněných a projevujících zřetelně ruku nějakého nového pomocníka. Schweigl na některých svých kresebných návrzích uložených v Moravské galerii přímo poznamenává své „viděl“ a „aproboval“.²¹ V jiném svém seznamu, nazvaném „Ein vom brünner Bildhauer A. Schweigl eigenhändig verfasstes Verzeichniss seiner Arbeiten“, jmenuje také práce provedené jinou rukou, avšak za jeho vedení a dohledu.

Přísně měřeno přiřkl si v seznamu pro Cerroniho jen tyto své nejlepší práce: několik ve dřevě řezaných soch na postranních oltářích v kostele sv. Jakuba v Brně a mimo ně několik prací ve štku na bočních oltářích v bývalém klášterním kostele v Tišnově²² a v nynějším kostele na Vranově; hlavní oltář v brněnském chrámu sv. Magdaleny a vedle toho všechny oltáře v brněnském dómě (ve štku provedená Gloria na hlavním oltáři, krucifix s ostatními postavami, sochy sv. Cyrila a Metoda na bočních oltářích a Zvěstování Panny Marie v postranní kapli); všechny sochy v kostele zábrdovickém na oltářích a také práce v kostele sv. Josefa u voršilek; štukové práce v zámecké kapli ve Vizovicích a dvojici kovových gladiátorů v tamním parku; kamennou Pietu na Dlouhém mostě na Starém Brně; kovový krucifix v Lysicích, který stával předtím v kartouzském kostele v Králově Poli; kamennou sochu Neposkrvněného početí v Hrádku u Jaroslavic a jinou v Koryčanech; hlavní oltář v Doubravníku pod Pernštejnem²⁰ a hlavní oltář v Trassenhofu (?) v Rakousku; sochařské práce na hlavním oltáři v mariánském kostele ve Frýdku a hlavní oltář farního kostela v Těšíně vedle všech prací ve farním kostele ve Šternberku (především Poslední večeři a Ukřižování na místě bočních oltářů) a sochařské práce kostela v Tovačově.

Práce uvedené v tomto seznamu patří časově k údobí od sedmdesátých let 18. století do roku 1805 a představují zajímavě autorův vývoj od malebného roka ke kresebnému klasicismu. Sochy řezané ve dřevě pro kostel sv. Jakuba jsou z let 1771–1776, po pravdě z jeho nejkrásnějších toho druhu, s velkým smyslem pro sílu a architektonické vyvážení figur. Byly při regotizaci chrámu odstraněny a uloženy v Městském muzeu. Hlavní oltář v kostele sv. Magdaleny je datován rokem 1759; skoro současně s výzdobou stavojakubskou byly mezi rokem 1775 až 1777 provedeny oltáře v brněnském dómě a o 20 let později tamní reliéf Zvěstování (roku 1795). Koncepce skupinového řešení figur na těchto oltářích je opravdu vynikající a dokonalost prací ve štku ukazuje, že tento materiál Schweiglovi asi nejméně odpovídal. Sochařské práce v kostele zábrdovickém patří mezi jeho poslední, kazatelna a deska věnovaná Lvu z Klobouk jsou provedeny již ve stylu „louis-

seize". Sochařská výzdoba hlavního oltáře v kostele u voršilek je také už z roku 1802, návrhy k ní jsou zachovány, podobně jako i kresby k oltářům v zámecké kapli ve Vizovicích. Zmíněná kamenná Pieta z roku 1799 stojí nyní před kostelem Milosrdných bratří na Starém Brně. Pro kostel ve Frýdku — tehdy ještě téměř nový — vytvořil Schweigl ve štuku hlavní oltář a jiný pro bývalý dominikánský kostel v Těšíně. Tato práce ho asi zvláště těšila, doprovázela, jak poznamenal, mistrovský Kremser-Schmidtův obraz sv. Marie Magdaleny na tomto hlavním oltáři. Ve farním chrámu ve Šternberku, postaveném zcela nově před zrušením řádu augustiniánského, jmenuje dva ze svých nejlepších oltářů se štukovou a sochařskou výzdobou zmíněných skupin Poslední večeře a Ukřížování.

Uvedený seznam pro Cerroniho, z něhož jsme se dověděli, kterých svých prací si Schweigl cenil nejvíce, nám dovolil poznat aspoň poněkud umělcovo nitro. Nyní zbývá ještě možnost poslední, jež však slibuje výsledky spíše skrovné než hojně. Je jím opět seznam — tentokrát děl vytvořených jinými umělci, Schweiglem shromážděných z osobní záliby i životní potřeby. Jsou mezi nimi intimně známá díla jeho přátel, s kterými se léta setkával při společné práci, jichž si vážil a jejichž tvorbu vysoce hodnotil. Umožňují nám nahlédnout do sféry umělcovy ještě z jiného hlediska, a hlediska jeho životního prostředí, které je do jisté míry zrcadlem jeho osobního zaměření.

Je třeba předeslat, že jde o seznam věcí známých z pozůstalostních spisů, sepsaný na základě Schweiglovy závěti (příloha 6); má všechny obvyklé nedostatky soupisů toho druhu, pro naši práci je však nicméně důležitý.

Ondřej Schweigl zemřel v Brně ve svém domě v Jánské ulici 23. března roku 1812, když mu bylo 77 let. Závět napsal už před pěti lety 13. června 1807 (příloha 5), vlastní rukou, aby zabránil možným sporům mezi členy své rodiny, až přijde jeho hodina. V době psaní závěti žili čtyři synové a čtyři dcery. Nejstarší František byl důchodním na Velehradě, mladší Jan obročím v Hořticích u Nezamyslic, Ondřej lékařem v Litenčicích a Karel obchodníkem v České Třebové. Z dcer se dočkala otcovy smrti Barbora, provdaná za brněnského varhanáře Frant. Harbicha,²³ Antonia, manželka kadeřníka Jana Bayerle ve Vídni, a Magdalena, která byla řádovou sestrou v klášteře voršilek s přijatým jménem Terezie. Zemřela již dcera Františka a nedávno ji nás'edovala Josefa, provdaná za J. Hájka, c. k. účetního oficiála zemské státní účtárny v Brně. Zbyly po ní dvě děti: 17letý Jan Nepomuk a 15letá Marie Josefa.

Poněvadž se žádný ze synů nevěnoval rodovému zaměstnání sochařskému, má být dům v Jánské ulici prodán ve dražbě se vším zařízením, množstvím uměleckých předmětů, s knihovnou, šatstvem a prádlem a stržené peníze po odečtení legátů a nezbytných poplatků rozděleny na osm stejných dílů. Dědický podíl dcery Josefy případně jejím sirotkům, podíl dceři Mater Terezií se přiděluje s poznámkou, aby z něho užívala úroky po dobu svého života podle svých potřeb, kapitál sám aby po své smrti věnovala dětem Ondřejových dcer a synů stejným dílem. Totéž má platit také pro bezdětné dcery a syny, aby svým dědictvím pamatovali na otcova vnoučata. Za exekutora poslední vůle stanovil testátor nejstaršího syna Františka, důchodního na Velehradě, v jeho nepřítomnosti další syny po řadě. Svě hospodyně Josefě Sesktilové odkazuje za věrné služby peníze a něco z nábytku.

Pozůstalostní dražba se konala 4. května 1812 ve Schweiglově domě. Zajímá nás jen potud, pokud z ní lze soudit na množství a snad i kvalitu vydražovaných děl, jež O. Schweigl vlastnil. Celkový obraz o nich nemůže být ovšem přesný ani

po té, ani po oné stránce. Schweigl mohl ještě za života mnohé z věcí darovat nebo odprodat, jak se také stalo např. v případě šlapanického mlynářského mistra Schneidra, který od něho koupil ze sbírky medailí a rytin celkem za 800 zl., tedy asi za tolik, kolik se utřžilo za všechny věci prodané dražbou (868 zl. 27 kr.). Něco o tom napoví i fakt, že relativně mnoho a patrně nejlepších věcí zůstalo u členů rodiny koupí. Syn Karel si např. vydražil 13 obrazů, z nichž dva velké portréty od Grande (?), obraz Nanebevzetí Panny Marie od Winterhaltera a sv. Josefa od Sterna, 6 malých krajinomaleb a 3 obrazy pojmenované „staré hlavy“. Bratr Tomáš si koupil velký obraz sv. Ondřeje a 14 obrazů od Frant. Palka; zeť Harbich 14 obrazů, z nichž pět od Winterhaltera, jeden portrét od Sterna, obraz Krále židovského od Maulbertsche, mimo dvě „krásné skicy“ rovněž od Maulbertsche, „krásnou skicu“ od Korompaye, dvě květinová zátíší, obraz sv. Václava a jiný Zvěstování Panny Marie.

Z ostatních kupců získal mladý brněnský malíř Hiitschner obraz „hlavy“ od Palka, dvě „krásné“ a čtyři „malé“ skicy a ještě tři jiné „malé“ skicy od Kremser-Schmidta, malíř Karel Butschek „velký tomašský“ obraz a jakýsi Příhoda obraz Snímání s kříže. Dr. Ulram, přítel umění, koupil tři malé krajinomalby, čtyři obrazy „s krásnými hlavami“ a jeden „s dvěma hlavami“, Dr. E. C. Rincolini, brněnský lékař a znalec umění, koupil obraz sv. Magdaleny na dřevě.

Ze seznamu obrazů prodaných v dražbě a jejich autorů byla Schweiglovi osobně asi nejbližší díla Josefa Sterna, svědka při jeho svatbě, pro příbuznost jeho světelné malby — lehkého melodického rokoka — s laděním Schweiglůva uměleckého nitra. Schweigl napsal o Sternovi, „že vládl pevnou tužkou, měl dobrý a stálý kolorit“.²⁴ Viděl v něm jakousi paralelu s Maulbertskem, který prý se svého umění dopracoval jediné pronikavým talentem a pílí; dospěl ke své vlastní manýře. Jeho obrazy strhují na sebe podle Schweigla oči všech pro svůj kolorit a obsažnost (Haltung).²⁵ Josef Winterhalter je prý odchovanec obou. Od Sterna přejal v Brně první základy malířského umění, další pak od Maulbertsche ve Vídni. Palko je v očích Schweiglůvých věhlasný malíř a portrétista. Oba umělci se stýkali po několik let, když pracovali na výzdobě kostela sv. Jakuba. Schweigl obdivuje Palkův štětec „mimořádně pilný a měkký, jeho oblé stínování a tučný kolorit, i jeho vlastní vynálezy.“²⁶ Také Martin Kremser-Schmidt se podle něho vzdělal úplně sám vrozenou vlohou a pílí. Píše o něm, že „má lehounký plynulý štětec, výstižnou kresbu a dobré historické náměty (Gedanken), teplý kolorit, zejména maluje-li obnažené tělo.“²⁷ Vyryl prý také několik ovidiovských námětů a jeden ze svých oltářních obrazů. Je jedním z nejlepších rakouských malířů. Stýkali se spolu v Brně, když oba pracovali pro kostel u sv. Jakuba a na Petrově. O svém dřívějším učiteli J. J. Etgensovi se Schweigl vyslovuje s plným uznáním jeho uměleckých kvalit i konstatuje, že jeho kresba je „sice správná, ale poněkud hubená“.²⁸

Část licitačního seznamu, vztahující se k dílům malířským, nedovede o Schweiglův vztahu k nim prozradit více. Není tomu lépe ani u jeho sbírky rytin, o níž Schweigl sám prohlásil, že „je krásná“. Dovídáme se jediné, že si z ní zájemce Böhm (snad Jiří Böhm, štukatér) koupil 276 kusů. Bylo mezi nimi 33 rytin nazvaných „Gute Gedanken“ a ještě dalších 95 téhož pojmenování od různých autorů; mimo ně 11 rytin na témata z anatomie. František Czikan, synovec Cerroniho, si koupil 14 „dobrých rytin“ a nejmenovaný děkan ze Židlochovic 106, kdežto Skopi (Skoppy), truhlář a rolník z Komárova, přítel umění a sběratel, si vybral 4 rytiny od Dürera; 19 jiných si koupil jakýsi Swoboda.

Soupis věcí ze sbírky sádrových odlitků, modelů voskových a z pálené hlíny uvádí bližší údaje jen u několika antických předloh (Zápasník, Venuše, Herkules aj.), a mimoto zmiňuje modely částí lidského těla, celých postav z vosku a podobně. Ve sbírce sádrových odlitků mincí a medailí většinou pamětních s podobiznami celých císařských rodů, papežů od sv. Petra k současnosti, filosofů a učenců, nalézáme také mince s motivy mytologickými; 2000 z nich koupil baron Sternek za 45 zl.

Více než dosavadní soubory vydražovaných věcí, zapsaných v seznamu, prozradí snad o osobnosti Schweiglově jeho knihovna. Představuje svého pána jako člověka vzdělaného, hluboce založeného, který jde ve vědění s dobou. Vedle knih z oboru anatomie a výtvarného umění jsou tu početně zastoupeny spisy o architektuře včetně díla architekta-teoretika Vignoly, pojednávajícího o principech architektonického tvoření. Jsou tu různé učebnice o architektuře, knihy o stavebních slozích a architektonické kresbě. Schweigl kladl na vzdělání v tomto směru velký důraz. Vždy velmi skromný v posudcích o vlastním díle sochařském rád a s uspokojením o sobě napsal, že si osvojil sochařství i architekturu mnohými pracemi v kameni, dřevě, v sádře a kovu a také kresbami architektonickými.

V literatuře technické povahy, v knihovně rovněž zastoupené, hledal odpověď na otázky o povaze barokního umění, z literatury vědeckotechnické čerpal poučení o užité perspektivě, tehdy potřebné, protože se usilovalo o zesílení prostorového dojmu pomocí optického klamu. Obíral se i materiálem vědeckomatematičtým, aby našel poučení o vědeckých základech nauky o perspektivě. Jsou zde i knihy svědčící o jeho velké lásce ke kresbě umělecké. Studoval ji také ze Základů kreslířského umění od Lairesse a třeba zdůraznit, že i on sám se pokusil napsat příručku o kreslení, uvedenou také v dražebním seznamu. Nová teorie o nutnosti návratu k umění klasicismu, hlásající nezbytnost idealismu v sochařství a malířství, ho vedla ke zdokonalení skutečnosti ve smyslu teorie i praxe antické.

Z toho nemnoha, co bylo možno vyčíst z licitačního seznamu, přesvědčujeme se o osobnosti Schweiglově, o jeho pevném charakteru a dalekém rozhledu, o člověku, který se o mnoho snažil a mnoho dokázal. K tomu lze ještě dodat, že splnil své povinnosti jako umělec i jako dědic rodinného podniku jím široce založeného a představujícího největší uměleckou dílnu toho druhu v zemi. Měl mnoho zakázek proto, že je s úzkostlivou přesností plnil. Povznosl jméno sochařské rodiny Schweiglů mezi nejzvučnější v tehdejší Brně. Nepracoval však jen v dílně, sledoval všechny obory umění a vše, co se dalo kolem. Měl radost z každého úspěchu a dovedl ji vyjádřit prostě třeba slovy: „Na Moravě je teď k její ozdobě mnoho nových krásných staveb ve stylu italském i francouzském. Je to příležitost, abych se poohlédl po naší Moravě, části Slezska až k českým hranicím po starých gotických i nynějších nových kostelích i kláštorech a přitom upozornil na nejlepší z nich.“²⁹

Bylo tehdy období kvetoucího baroku, ale poměrně náhle přišla doba josefínské sekularizace a znamenala zlom. Mnozíci se josefínské dekrety vnášely do umělecké obce nesnáze a pracovní pole se pronikavě zúžilo. S absolutismem se objevovaly stále nové problémy. Dotkly se uměleckého života tou měrou, že mnozí z umělců musili hledat obživu na zcela jiném pracovním úseku. V devadesátých letech podléhá už umělecké tvoření tlaku doby revoluční a porevoluční. Citový a smyslový život uměleckého tvoření se mění. Prameny inspirace, které kdysi prosazovaly nadnesený pohyb barokních figur, vyschly. Slovo měla zdrobnělá a zjemnělá forma rokoka, jež nadbíhala klasicismu, přestože byla ještě prostouplá

barokním realismem. Schweigl tento přerod prožíval, účastnil se ho plně svou tvorbou, vnesl do ní a do soudobé kultury vlastní osobitý tón. Jeho dílo je s ní těsně spjato, odpovídá jí a je jejím vyvrcholením v Brně a na Moravě. Morava nemá barok té šíře a síly jako Čechy, má zato rokoko, jehož je v Čechách málo jak v plastice, tak v malbě. Ondřej Schweigl je posledním vynikajícím zástupcem barokního klasicismu v naší zemi a posledním členem sochařské rodiny Schweiglů v Brně.

POZNÁMKY

- ¹ Spisy brněnského malířského Bratrstva sv. Lukáše, které zveřejnil roku 1899 Jul. Leisching pod názvem *Die Lukasbruderschaft der Maler und Bildhauer von Brünn* (Mitteilungen des Mährischen Gewerb-Museums, XII.).
- ² *MAB, sign. B 67*. V žádosti uvádí své rodiště slovy: "... umb sow weniger als ich erforderlich beweisen kann und werde... von Siltz aus Tirol gebürtige Person bin...", kdežto literatura pokládá za jeho rodiště nejčastěji Geimingen u Imstu. Za rok jeho narození považuje dobu kolem roku 1700. Naproti tomu závěrečná relace (Sperr-Relation) v pozůstalostních spisech ze dne 24. dubna 1761 ho ohlašuje jako zesnulého ve věku 66 let.
- ³ *SAB, Gub. B 53*.
- ⁴ *SAB, Cerr. I. 34, Geschichte der bildenden Künste in Mähren und österreichischen Schlesien*. Bd. III, fol. 247.
- ⁵ J. Leisching, l. c., 70—72.
- ⁶ *SAB, Bočkova sbírka, 12268*, 19 f.
- ⁷ *Dto, 12268*, 19 g a 19 h.
- ⁸ Andreas Schweigl, *Bildende Künste in Mähren* (*SAB, FM, 196*); z téhož pramene budou zde čerpany i ostatní uvedené Schweiglovy posudky o umělcích a jejich dílech, proto je budeme uvádět jen číslem folia.
- ⁹ C. Hálová-Jahodová, *Stavební a umělecký vývoj Brna*. Praha 1947, str. 166.
- ¹⁰ E. W. Braun, *Beitrag zu dem künstlerischen Schaffen A. Schweigls*. Jahrbuch des Verbandes der deutschen Museen in der Tschechoslowakei I, 1931.
- ¹¹ A. Schweigl, l. c., fol. 17.
- ¹² T ý ž, fol. 31 verso.
- ¹³ T ý ž, fol. 6.
- ¹⁴ T ý ž, fol. 37.
- ¹⁵ Pozůstalostní spis 4265 a výtah z gruntovní knihy.
- ¹⁶ A. Schweigl, l. c., fol. 63.
- ¹⁷ Viz vyobrazení. Vlys zdobil Schweiglův dům ještě po Mistrově smrti. Podle výtahu z gruntovní knihy koupil dům 13. června 1813 guberniální ředitel Möller, jehož dcera Marie se provdala za Dr. Jana Helceleta, prof. brněnské vysoké školy technické a zakladatele zdejšího Sokola. Zájem o Schweiglův vlys přešel i na Mgr. Mojmíra Helceleta, zemského lékárníka v Brně, sběratele a bibliofila, jehož laskavostí jsem získala fotografie vlysu i domu v podobě z roku 1897. Sousedil přímo s nynější budovou hlavní pošty, vystavěné v 70. letech 19. století na místě hotelu U tří králů na rohu Jánské ulice.
- ¹⁸ A. Schweigl, *Abhandlung der bildenden Künste in Mähren* (*SAB, FM, 189, 196*); t ý ž, *Verzeichniss der Maler, Bildhauer, Steinschneider etc. in Brünn von 1538—1800*. (*SAB, FM, 787*). O. Schweigl jej sestavil na základě matrik u sv. Jakuba v Brně.
- ¹⁹ J. P. Cerroni, *Samlungen über Kunstsachen vorzüglich in Mähren* (*SAB, FM, 60*, fol. 5).
- ²⁰ A. Schweigl, l. c., fol. 35. Schweiglův model tohoto oltáře je nyní ve sbírkách opavského muzea, kam se dostal za německé okupace v protektorátu.
- ²¹ Sbírky Moravské galerie č. 128b a 129, 125 a 141.
- ²² Srov. K. F. Krejčí, *Ondřej Schweigl na Tišnovsku*. Tišnov 1936.

- ²³ Frant. Harbich zemřel 1862 (G. Wolný, *Kirchl. Top. von Mähren*. Olmütz II, 354, 73, 126, 287, 319. Brünn. III., 418, IV., 176; *Notizenblatt d. hist. statistischen Section* 1891, 75, 77.
- ²⁴ A. Schweigl, l. c., fol. 6, 14.
- ²⁵ T ý ž, fol. 38v, 39, 7.
- ²⁶ T ý ž, fol. 28, 29.
- ²⁷ T ý ž, fol. 9.
- ²⁸ T ý ž, fol. 7, 30.
- ²⁹ T ý ž, fol. 5.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

Matriční zápisy farního úřadu u sv. Jakuba v Brně.

A. Schweigl, *Abhandlung der bildenden Künste in Mähren*. SA, Brno, Fm 196.

A. Schweigl, *Verzeichniss der Maler, Bildhauer, Steinschneider etc. in Brünn 1588—1800*. SA Brno, Fm 787.

J. P. Cerroni, *Geschichte der bildende Künste in Mähren u. oesterröichischen Schlesien*. SA Brno, Cerr. II, III.

Bočková sbírka, SA Brno, 12268.

Sbírka rytín a kreseb Moravské galerie v Brně.

Jul. Leisching, *Die Lukasbruderschaft der Maler u. Bildhauer von Brünn*. MMGM 1899.

E. W. Braun, *Beitrag zu dem künstlerischen Schaffen A. Schweigels*. JVDIMITSCH 1931.

K. F. Krejčí, *Ondřej Schweigl na Tišnovsku*. Tišnov 1936.

C. Hálová-Jahodová, *Stavební a umělecký vývoj Brno*. Praha 1947.

J. Dosoudil, *Verlassenschaften im Stadtarchive, 1943*.

PŘÍLOHA I

Antonín Schweigl a jeho rodina

podle matričních zápisů u sv. Jakuba v Brně

(český překlad C. Hálové-Jahodové).

Antonín Schweigl, nar. 1695 v Siltzu v Tyrolích. Zemřel v Brně 24. dubna 1761. Oddán v Brně u sv. Jakuba 28. února 1729 s Annou Marií Barbarou, dcerou Filipa Stättnera ze Svábky v Brně, nar. asi 1708, zemřelou v Brně 13. června 1776.

DĚTI

1. Antonín, pokřtěn v Brně u sv. Jakuba 8. ledna 1730. *Tom. XIII/156*.
2. Maria Klára, pokřtěná v Brně 5. srpna 1731. *Tom. XIII/291*.
3. Ondřej, pokřtěn v Brně 30. listopadu 1735. *Tom. XIII/610*. Zemřel v Brně 23. března 1812. Oddán v Brně 27. února 1764 s Magdalenou Hallerovou, nar. 1748, zemřelou v Brně 11. března 1798.
4. Emanuel Adam, pokřtěn v Brně 25. prosince 1758. *Tom. XIV/26*.
5. Jan Václav, pokřtěn v Brně 25. září 1740. *Tom. XIV/119*.
6. Maria Alžběta, pokřtěná v Brně 8. září 1741. *Tom. XIV/170*, oddaná v Brně 10. ledna 1768 s Františkem Janem Neumannem. *Tom. XIV/225*.
7. Tomáš Štěpán Jan, pokřtěn v Brně 21. prosince 1743. *Tom. XIV/287*. Zemřel v Brně 12. září 1814.
8. Alois Jan, pokřtěn v Brně 3. června 1746. *Tom. XIV/414*.
9. Anna Barbara Antonia, pokřtěná v Brně 8. června 1746. *Tom. XIV/453*.
10. Jan Jakub, pokřtěn v Brně 6. července 1749. *Tom. XV/47*.

11. Maria Rosalia Terezia, narozená v Brně 1. listopadu 1752. *Tom. XV/273.*
 12. Tekla, oddaná 8. září 1779 s malířem Vincencem Kutálkem. *Tom. IV/455.*

PŘÍLOHA 2

Opis poslední vůle sochaře A. Schweigla
(SA Brno)

Im Namen der Allerheiligsten Dreifaltigkeit Gott des Vaters, Sohns und des heil. Geistes, Amen.

Demnach uns der H. Anton Schweigl, bgl. Bildhauer in der kgl. Stadt Brünn alles Fleisses den 10. Aprilis dieses Jahres zu sich zu kommen, um von ihm seine letztwillige mündliche Disposition zu vernehmen erbitten lassen, als hat selber uns in unserer Anwesenheit bei seiner guten Vernunft zu vernehmen gegeben, dass wann Gott der Allmächtige seine arme Seele von dem Leib absondern würde, er christkatholischen Gebrauch nach begraben werden solle, Dem bgl. Spital zu S. Stefan (in Brünn) legiert er 1 fl. 10 xr., denen invaliden 30 xr.

Dann solle sein ältester Sohn Andreas Schweigl als Bildhauer allen Werkzeug, Holz und andere Bildhauer Vorrat samt denen Kunststücken jedoch dergestalten, über sich nehmen, dass er seine leibliche Mutter Annam solange sie lebe in allem erhalten, seinen Bruder Thomam, eben schon Bildhauer Gesellen, dann Schwester Elisabetham und Theculam bis zu ihrer Selbstversorgung nähren und endlich zur Zeit als zu einem väterlichen Erbteil jedoch ohne allen Interesse einem jeden obrecensirten Erben, Miterben, zehn Gulden geben solle.

Was aber die versorgte Tochter Eleonoram verehelichte Zentnerin angeht, zumalen ihr von selbst der väterliche Umstand bekannt als wird dieselbe mit dem, was sie bereits empfangen, sich begnügen lassen. Endlich über das wenige Hausgerät benennt er seine liebe Eheconsortin Annam Schweiglin zu einer wahren Erbin und lebet der gänzlichen Zuversicht, sie werden alle untereinander christlich und ehrbar als ob er annoch am Leben wäre, auch nach seinem Tode verharren.

Dass nun obberührtes uns wortdeutig von dem seligen H. Anton Schweigl vorgetragen, thuen wir als erbetene Zeugen ein solches mit unserem Namensunterschriften bestätigen, sind auch urbitig im Notfalle all dieses mit einem Eid zu erhärten.

So geschehen in der kgl. Stadt Brünn den 27. Aprillis 1761. *Peter Schmidt*, bgl. Tischlermeister als erbetener Zeuge, *Franz Ritz*, bgl. Maurermeister als erbetener Zeuge.

PŘÍLOHA 3

Tomáš Schweigla jeho rodina
podle zápisů v matrice u sv. Jakuba v Brně

(český překlad C. Hálové-Jahodové).

Tomáš, pokřtěn v Brně 21. prosince 1743, zemřel v Brně 12. září 1814.

Poprvé oddán ve Vídni 19. listopadu 1767 s Annou Marií, dcerou Ant. Rugga, dvorního pozlacovače ve Vídni. Zemřela v Brně 16. srpna 1804.

Podruhé oddán s Kateřinou, rozenou Kratochvílovou.

DĚTI

1. Anna Eleonora, pokřtěná v Brně 7. ledna 1771. *Tom. XVIII/86.*
2. Maria Teresia Tekla, pokřtěná v Brně 10. září 1773. *Tom. XVIII/204.*
3. Josef Ignác, pokřtěn v Brně 9. ledna 1775. *Tom. XVIII/243.*

4. Anna Eva Eleonora, pokřtěná v Brně 26. července 1778. *Tom. XVIII/340.*
Provdaná za Františka Feiertaga, obchodníka v Opavě.
5. Maria Tekla Eufonia, pokřtěná v Brně 20. července 1779. *Tom. XVIII/373.*
6. Jan Liborius, pokřtěn v Brně 22. června 1781. *Tom. XVIII/427.*
7. Terezia Josefa Maria, pokřtěná v Brně 5. října 1782. *Tom. XVIII/482.*
8. Anežka Josefa Antonia, pokřtěná v Brně 17. ledna 1784. *Tom. VIII/514.*
Provdaná roku 1814 za Jana Brunnera, lékárníka v Opavě.
9. Františka, zemřela 27. května 1800.
10. Antonín, narozen roku 1786, zemřel 28. listopadu 1846 jako měšťanský sochař v Brně,
v 60. roce svého věku. *Tom. III/228* (matrika zem. nemocnice v Brně).

PŘÍLOHA 4

Ondřej Schweigl a jeho rodina

podle zápisů v matrice u sv. Jakuba v Brně

(český překlad C. Hálové-Jahodové).

Ondřej, pokřtěn v Brně 30. listopadu 1735, zemřel v Brně 28. března 1812. Oddán v Brně 27. února 1764 s Marií Magdalenou Hallerovou, dcerou zlatotepce z Brna, nar. asi 1748. Zemřela v Brně 14. března 1798.

DĚTI

1. František Xaver Josef, pokřtěn v Brně 24. května 1765. *Tom. XIV.*
2. Maria Barbara Judita Teresia, pokřtěná v Brně 10. října 1766. *Tom. XVII/424.*
Zemřela v Brně 24. července 1827. Oddaná s Františkem Harbichem, varhanářem v Brně.
3. Maria Antonia Alžběta, pokřtěná v Brně 12. června 1768. *Tom. XVII/524.*
Provdaná za dámského kaderníka Bayerle ve Vidni.
4. Josefa Veronika, pokřtěná v Brně 22. března 1770. *Tom. XVIII/47.* Zemřela před
rokem 1812. Oddaná s Josefem Hájkem, statním účetním v Brně; narozen 1764, zemřel
v Brně 22. září 1833.
5. Jan Nep. Urban Josef Ondřej, pokřtěn v Brně 9. května 1772. *Tom. XVIII/149.*
Obroční v Hošticích u Nezamyslic, zemřel v Brně 22. října 1853.
6. Ondřej Josef Vincenc, pokřtěn v Brně 20. dubna 1774. *Tom. XVIII/223.* Lékař
v Litenečích u Zdounek na Moravě.
7. Karel Bor. Josef Jan, pokřtěn v Brně 5. října 1775, obchodník v České Třebové.
Tom. 0000.
8. Magdalena Aloisie Veronika, pokřtěná v Brně 12. června 1777. *Tom. XVIII/306.*
Zemřela v Brně 12. března 1830, rádová sestra v klášteři voršilek v Brně.
9. Bartoloměj Ignác Filip Josef, pokřtěn v Brně 1. května 1779. *Tom. 0000.*

PŘÍLOHA 5

Závěť Ondřeje Schweigla

datovaná v Brně 13. června 1807
(SA Brno)

In Namen der Allerheiligsten Tröufaltigkeit Gottes Vatters, Sohn und heiligen Geistes,
Amen.

Überzeuget von dem allgemeinen gewissen Lose des Menschen dieses zeitliche früher oder später, jedoch ungewisser Zeit und Stunde verlassen zu müssen, habe mich bey noch gesunden, ungestörten Verstand, um nach meinem Ableben jeder Streitigkeit unter meiner Familie vorzubeugen entschlossen, meine letzte Willenserklärung eingehändig aufzusetzen und folgendes in betriff meines Vermögens zu bestimmen.

1mo Empfelle meine Seele Gott dem Allerhöchsten, von welchen durch Jesum Christum unsern Erlöser die Nachlass aller meiner Sünden und die ewige Seelickeit erwarte.

In Hinsicht meines Leibes verordne, das selber nach christlichen Gebrauch der Erde zurückgegeben werde.

2do Vermache in unsere Pfarrkirche S. S. Johannes auf heilige Messen . . . . . 20 fl.
 in das Armen Institut . . . . . 10 fl.
 dem Normal Schulfondt . . . . . 5 fl.
 dem Invaliten Fondt . . . . . 5 fl.

3^{io} Verordne, dass mein Haus sub Nr. 457 sambt Einrichtungen und allen vorröthigen Kunst- sachen zum Besten der Erben verkauft, und in gleiche 8 Theille nach Abrechnung obiger Legaten und anderer unendbörlichen Unkosten abgetheilet, und jedem ein Theil hievon zukomme *als benahmendlich*:

A Meinem ältesten Sohn Franz Xav. Schweigl, dermahligen angestellten Rendmeister in Vehlerodt (*Velehrad*)

B meinem Sohn Johann Nep., Kastner in Hoschtütz,

C meinem Sohn Andreas Schweigl angestellten Ahrzten in Littenschütz

D meinem Sohn Carl, bgl. Handelsmann in Böhm. Trübau

E meiner Tochter Barbara, vereheligte Harbich, hiesiger burgl. Orlbauer

F meiner Tochter Antonia, verehligte Pajerle, Frauen Frieser in Wien

G nach meiner verstorbenen Tochter Josepha, gewest verehligte Hajek, zweien hinterbliebenen Kindern, Johann Nep. und Maria Josepha

H meiner geistlichen Tochter bei S. Joseph alhier in Brünn, Jungfer Theresia, doch mit dieser besonderen Anmerkung, das selbe von ihren Erbtheil lebenslänglich die Interesse zum eigenen Genusz verwenden könne, das Capital aber nach ihren Ableben allen deren Kindern von meinen Söhnen u. Töchtern in gleicher Ahteilung zufalle.

Diese Anmerkung wünsche wohl auch, das alle von meinen Söhnen und übrigen Töchter, die ohne Kinder sind, mit ihren Erbtheil auf meine Enklen bedacht sein würden.

4ten zum Executor dieses meines Testaments bestelle vor gegenwärtigen meinen ersten und ältesten Sohn Frantz, Rendmeister in Wehlerad oder dessen Abwesenheit den zweiten, dann den dritten und lestlich den vürten Sohn, ohne dessen wissen und gutter Einsicht nichts verkaufft oder getheilt werden solle, auch haben sich die übrigen Erben und Geschwister, in fals eines oder das andere von meiner Hauseinrichtungen etwas haben wolte oder das Haus selbst zu übernehmen Willens wahre; ohne Nachtheil der anderen mit ihme sich reinzuverstehen.

5^l Noch lestlich vermache meiner lesten Würtschafterin Josepha Sesktilin für ihre leste threue gute Dienste nebst den rückstendigen Lohn ambahren Geld 80 fl. und das Bett, worauf sie gelegen.

Urkund dessen habe gegenwärtiges Testament eigenhändig geschriben und unterfertiget.

Brünn den 13. Juni 1807

L. s. Andreas Schweigl

bürgl. Bildhauer m. p.

Kundgemacht worden in versamleten Rathe des k. brünner Magistrats den 24. März 1812.

Durch

Peter Radda

Sekretär, m. p.

PŘÍLOHA 6

S o u p i s p ř e d m ě t ů

po zdejším měšť. sochaři Ondřeji Schweiglovi, zemřelém 23. března 1812,
které budou prodávány dražbou 4. května téhož roku.

(Reprodukuje se zde z něho jen část, týkající se umělcovy galerie obrazů,
uměleckých předmětů a knihovny.)

*An Spiegeln und Bildern**Im ersten Zimmer.*

2 kleine Spiegeln in schwarzen Rahmen	1 fl. (Schweigl Karl 2 fl. 10 kr.)
2 grosse Portraits von Grande (?), Prande (?), original	½ fl. (dtto 1 fl. 3 kr.)
1 heiliger Venzeslaus	1 fl. (Harbich 1 fl. 5 kr.)
4 kleine Skitzzen von Winterhalter	1 fl. (Hiltschner 2 fl. 10 kr.)
1 kleines Bild mit zwey Köpfen	15 kr. (Dr. Ulram 1 fl. 5 kr.)
4 alte Köpfe	1 fl. (Dr. Ulram 1 fl. 5 kr.)
2 kleine Landschaften	20 kr. (Schweigl Karl 20 kr.)
2 Portraits von Gibs	30 kr.
1 Gemähd von Winterhalter	1 fl. (Harbig 1 fl. 7 kr.)
3 kleine Skitzzen von Schmidt	2 fl. (Hiltschner 3 fl.)
1 Bild St. Magdalena auf Holz gemahlen	30 kr. (Dr. Rincolini 40 kr.)
2 kleine Landschaften	10 kr. (Schweigel Karl 10 kr.)
3 alte Köpfe	1 fl. (Schweigl Karl 1 fl.)
2 kleine Landschaften	10 kr. (Schweigl Karl 10 kr.)
1 Kopf von Palko	20 kr. (Hiltschner 30 kr.)
4 Aposteln von Winderhalter	1 fl. (Harbich 1 fl. 40 kr.)
1 Krau in Krau gemahlen	30 kr.
2 schöne Skizzen von Maulbetz [!]	1 fl. 30 kr. (Harbich 2 fl.)
1 schöne Skitze von Korumpay	2 fl. (Harbich 1 fl. 23 kr.)
1 heiliger Andreas von Korompay	1 fl. (Schweigl Thomas 1 fl. 1 kr.)
1 grosses Bild, die Abnehmung Christi	2 fl. 40 kr. (Przhoda 4 fl.)
1 heiliger Josef von Stern	1 fl. (Schweigl Karl 1 fl. 12 kr.)
1 König der Juden von Maulbetz [!]	1 fl. (Harbich 1 fl. 23 kr.)
1 Portrait von Stern	1 fl. 30 kr. (Harbich 1 fl. 1 kr.)
2 schöne Blumenstücke	1 fl. (Harbich 2 fl. 1 kr.)
2 schöne Skitzzen von Winderhalter	4 fl. (Hiltschner 4 fl. 10 kr.)
1 Muttergottesbild	1 fl. 30 kr. (Jung 4 fl.)
Marias Verkündigung mit Glasrahm	2 fl. (Harbich 2 fl.)
3 kleine von Winderhalter	1 fl. 30 kr. (Hiltscher 1 fl. 35 kr.)
1 kleine Landschaft	15 kr. (Dr. Ulram 45 kr.)
1 gezeichneter Altar von Schweigl	10 kr.

Im zweiten Zimmer.

1 grosses Thommer [!] Bild mit Glas	5 fl. (Butschek 7 fl. 30 kr.)
1 Maria Himmelfahrt von Winderhalter	1 fl. (Schweigl Karl 1 fl.)
4 Bilder von Gibs mit gelb pronsirten Portaits	4 fl.*
12 Apostel Bilder eben pronsirt	4 fl.*
2 gelb pronsirte Frauenbilder	2 fl. 30 kr.*
1 Kreuzigung Christi, gelb pronsiert	2 fl.*
1 gelb pronsirte Parilleffe [!]	2 fl.*
2 dtto kleine Parilleffe [!]	3 fl.*
2 dtto längliche Parilleffe [!]	2 fl.*
2 dtto	2 fl. 30 kr.*
2 dtto ovale	1 fl.*
1 gelb prons. Abendmahl Christi	2 fl.*
1 dtto des Jeronimus	2 fl.*

1 gelb pronsirtes Kinderspiel mit dem Pok	2 fl.*
2 Stück, die Abnehmung Christi mit Maria	2 fl.*
2 Stück Kaiser Josef mit M. Theresia auf Tafel	1 fl. 30 kr.*
2 Bischöfe auf schwarzem Tafel	1 fl. 30 kr.*
2 Stück, Kaiser Franz und Prinz Karl	1 fl. 30 kr.*
2 Stück Leopold und Kaiser Napoleon	1 fl. 30 kr.*
2 Stück General Laudon und Mitrowsky	1 fl. 30 kr.*
4 weiss pronsirte Pariloeffs [!]	2 fl.*
12 runde kleine Pariloeffs [!] Köpfe	2 fl.*

* Alle diese Bilder hat der substituirt Testament Exekutor H. Karl Schweigl wegen Mangel an Kauflustigen zusammen um einen Betrag von 5 fl. übernommen.

1 rundes gelb pronsirtes Marienbild	15 kr. (Schweigl Karl 16 kr.)
12 runde pronsirte vermischte Köpfe	15 kr.
4 runde pronsirte Köpfe von Wachs	1 fl. } (Schweigl Karl)
6 runde von Eisen gegessene Bilder	4 fl. }
1 ovalrundes Familienstück	2 fl. (Harbich 2 fl. 1 kr.)
1 grosses Kruzifix von Gibs	2 fl. (Dolezalek 3 fl. 30 kr.)
4 Stück die 4 Jahreszeiten	8 fl.
1 grosse Bieste vom Grafen Ungard	2 fl.
2 Stück von Erde gebrannte Bärenjagd	1 fl.

Consignation deren . . . Bildhauer-Kunst-Zeichen-Architekt und Anatomischen Büchern, Kupfertischen und geibsenen Münzsammlungen.

1 architekthisches Buch	1 fl. (Baron Sternek 1 fl. 1 kr.)
1 Annathomiebuch in 56 Kupferstiche	6 fl. (Feil 3 fl. 30 kr.)
1 mit schönen wällischen Waasen u. Portallen	5 fl. } (Jarolim 5 fl. 15 kr.)
1 mit schönen wällischen Gebäuden	6 fl. }
1 alle akademische Figuren	6 fl. (Dr. Rincolini 3 fl. 1 kr.)
1 Zeichenbuch für Architekten, 50 Blat	2 fl. 30 kr.
1 Büch mit römischen Gebäuden und Thürmen	1 fl. (Jarolim 2 fl. 23 kr.)
1 perspektivisches Zeichenbuch	1 fl. (Kotzenberg 1 fl. 30 kr.)
1 Beschreibung deren Anordnungen von Vignola	1 fl. (Hemula 1 fl. 30 kr.)
1 Chronologie	30 kr. (Dr. Rincolini 31 kr.)
1 Preislers Zeichenbuch	1 fl. (Swoboda 1 fl. 6 kr.)
1 Handbuch zum Zeichnen von Schweigl	30 kr.
1 ditto von Alpnahtrir [!]	50 kr. (Dr. Rincolini 1 fl. 1 kr.)
1 Wällisches Buch, mit guten Vorstellungen	30 kr. (Dr. Rincolini 1 fl. 1 kr.)
1 Dauos [!] Schilderer der Mahler	20 fl. (Dr. Rincolini 21 fl.)
1 Akademisches Handbuehlein	12 kr. (Dr. Rincolini 12 kr.)
1 Grundlegung der Zeichenkunst von Lairese	12 kr. (Dr. Rincolini 15 kr.)
1 Matematische Wissenschaften von Brukhard	1 fl. 30 kr. (Kotzenberg 1 fl.)
1 Anweisung zum Metallien und Münzepern	6 kr.
2 Bücheln mit schönen Prospekten	30 kr. (Hemula 30 kr.)
19 kleine Kupferstiche	12 kr. (Swoboda 40 kr.)
33 gute Gedanken, gezeichnet von Winterhalter	40 kr. (Böhm 2 fl. 12 kr.)
15 verschiedene Kupferstiche	15 kr. (Dechant von Seelowitz 1 fl. 21 kr.)
6 kleine gute Stiche	6 kr. (Fr. v. Czikann 15 kr.)
73 vermischte Stiche	30 kr.
4 Stiche von Albrecht Dierer	15 kr. (Skopi 40 kr.)
14 grosse Gemälde von Palko	4 fl. (Schweigl Thomas 4 fl. 1 kr.)
31 verschiedene gute Zeichnungen, Formularien	30 kr. (Dechant 1 fl.)
60 verschiedene Kupferstichen	30 kr. (Dechant 1 fl. 46 kr.)
95 verschiedene gute Gedanken	40 kr.
33 verschiedene Kupferstiche	33 kr.
18 kleine Kupferstiche	10 kr. (Böhm 5 fl.)
11 Zergliederungen des menschl. Körpers	30 kr.
1 Buch mit schönen Plafonen	30 kr. (Böhm 32 kr.)

12 Land Mappen	3 fl.	}(Schweigl Karl 3 fl. 15 kr.)
18 kleiner Atlas scolasticus	3 fl.	

Giebs Münzen Sammlung.

Verschiedene sehr alte Abdrücke aus der Mythologie und Gedächtnismünzen Nr. 1, 2, 3, 4	2 fl.	30 kr.
3, 4 römische Kaiser von Caesar bis auf den jetzigen Kaiser	3 fl.	30 kr.
das ganze österreichische Haus	1 fl.	
Fürsten, Herzoge und Feldherrn	1 fl.	
8, 9, 10 et 11 die französischen Könige und Ludwig des Grossen Geschichte mit Napoleon	5 fl.	
grosse französische Generals	1 fl.	
14 Denkmünzen der Päbste	2 fl.	
geistliche Fürsten und Bischöfe	1 fl.	
17 Philosophen und Gelehrte	2 fl.	
19, 20, 21, 22, 23 alle Päbste von St. Peter bis auf die jetzigen Zeiten	7 fl.	
Herzoge und regierende Fürsten	1 fl.	15 kr.
Künstler und Gelehrte	1 fl.	
verschiedene Gelehrte der Mediziner	1 fl.	
28 Fürsten, Herzoge von Lothringen	2 fl.	15 kr.
Könige von Schweden	1 fl.	
Könige des Hauses Oesterreich	1 fl.	
Könige von Schweden und Russland	1 fl.	
Könige und Fürsten von Denemark	1 fl.	
schwedische und englische Reichsfürsten	1 fl.	15 kr.
35, 36 ganzes Oesterreichisches Haus und Familie	3 fl.	30 kr.
Kaiser und Könige von Russland	1 fl.	
schwedische, dänische und russische Geschichte	1 fl.	
die ältesten röm. Kaisern mit ihren Frauen in gelben Abdrücken	15 kr.	
Abdrücke deren grossen Fürsten	15 kr.	
gelehrte und hohe Standes Persohnen	30 kr.	
43 Abdrücke von grossen Herren	30 kr.	
verschiedene Abdrücke in Wachs Gips	15 kr.	
Könige in Medallen und Eisen	1 fl.	
Die Ganze Sammlung von 2.000 Stück, geschätzt auf 45 fl. wurde vom Baron Sterneek um 33 fl. 48 kr. erstanden.		

An Gips Vorrath.

gebrannter Gips, 28 Pfd.	1 fl.	24 kr. (Swoboda 1 fl. 25 kr.)
eine Venus von Gips	15 kr.	(Schrötter 16 kr.)
ein Fechter von Gips	15 kr.	(Swoboda 1½kr.)
1 Hercules von Gips	15 kr.	(Heinrich 50 kr.)
1 Figur von Wachs	1 fl.	(Heinrich 2 fl. 1 kr.)
andere Figuren	30 kr.	(Heinrich 40 kr.)
dtto	30 kr.	(Schötter 31 kr.)
viele andere Modellen von Gips als Hände, Köpfe und Füsse	1 fl.	(Swoboda 1 fl. 1 kr.)
eine liegende Venus von Gips	1 fl.	
samt 5 anderen kleinen Figuren	15 kr.	}(Swoboda 1 fl. 55 kr.)
Der ganze Erlös für die Bücher und gipsene Münzsammlung betrug 90 fl. 4 kr.		

THE SCHWEIGLS — SCULPTORS OF BRNO

The founder of the family of Schweigls in Brno was Anton Schweigl born in Siltz in Tirol. He arrived in Brno as a journeyman, who had served his apprenticeship in Imst in the sphere of Austrian sculpture, whereupon he extended his education by undertaking journeys to Italy. At that time many artists were passing through the Czech-speaking provinces from the north to the south, from the west to the east, and a number of them settled down in Bohemia or

Moravia for good. Anton Schweigl tried to do so, too, in 1728, but he encountered difficulties. There existed at the time in Brno St. Lucas's Brotherhood, comprising 21 painters and 4 sculptors, who were opposing the acceptance of foreign artists to protect their own material interests, but also because they feared their higher standard. The town council, on the other hand, appreciated the arrival of foreign painters and sculptors, hoping thus for an improvement of the artistic production in Brno. The Brotherhood, whose head was Johann Georg Etgens, then a famous fresco-painter, educated in Italy but born in Brno, strove to secure a more thorough training for the local artists by founding schools for painters in Brno and Olomouc, but their effort was fruitless. The sculptor Schweigl we find in the register of the Brotherhood entered as the fifth sculptor of Brno as late as in 1735. By that time he already was a married man.

He had five daughters and seven sons, and two of the latter — the elder Andreas and the younger Thomas — chose their father's profession. They served as apprentices in his workshop, which supplied numerous altars in the district of Brno with statues and especially crucifixes, in the production of which he is said to have gained a well-deserved reputation. He taught both his sons how to conceive and well accomplish their artistic ideas and plans, and enabled them to round up their education at the Academy of the Fine Arts in Vienna. Before his death, which overtook him in 1761 at the age of 66 years, he bequeathed to his elder son Andreas his workshop with all inventory — the material and the finished works — and entrusted him with taking care of his mother and of his brothers and sisters under age. His younger brother Thomas was at the time 18 years old. He likewise established in Brno his own workshop after finishing his studies at the Academy in Vienna, and was reputed as a first-class "ornament-maker and decorator", whose art was much appreciated in a time which abounded in rocaille and stucco ornamentation.

The elder brother Andreas, heir of his father's business, married on February 27th 1764, and the respective entry in the marriage register at St. James's in Brno contains the following words: "honestus et eruditus Andreas civis et sculptor et Magdalena Michaelis Haller civis et auri tonsoris hujatis legit. filia".

In the year 1765 he bought a house in Jánská Street No. 19 for 2,610 florens (a gold coin), set up in it a big sculptor's workshop, in the living rooms he located his private picture gallery, comprising a "beautiful" (to use his own estimation) and rich collection of engravings, plastic work, medals, and other artistic products, as well as a remarkable library. In this environment he established, relying on his means and abilities, his own "Home Academy", for young painters and sculptors to get training and tuition. He was convinced that such specific training was the only way to take them to their goal. He liked to recollect the years he spent at the Academy in Vienna (1755—59) as a pupil of Professor Jakob Schletterer, the greatest — even if not the most competent — defender of the Donner tradition, and felt always attached to the artistic atmosphere characterized by names like D. Gran, F. Palko, M. Kremser-Schmidt, A. Maulpertsch, Troger. In Brno he got intimately acquainted with painters Etgens — who instructed him in drawing — Stern, Korompay and with the sculptors Schauberber and Zonner.

He extended his father's concern and put it on a broader basis until his workshop became the greatest of its kind in Moravia and the name of Schweigl's sculptors was greatly esteemed in Brno. Of his numerous works in Brno he considered as best statues on the altars in St. James', carved in wood in the years 1771—76; they manifest the master's refined sense for silhouettes and architectonic counterbalance of figures. (When the Gothic character of the church was being restored, they were removed and deposited in the Town Museum.) Of the other Brno works he valued most the side-aisles in St. Peter's Cathedral, particularly St. Cyril and Methodius, Crucifixion and Annunciation in the chapel. Next were the altar in St. Magdalen's Church and the entire altar ornamentation in the church in Zábřovice. They belong to his last works of 1805 and are of the Louis-Seize style. Of the most various products of the Schweigl family, scattered all over Moravia and Silesia, Andreas Schweigl claimed as his best the stucco work in the Chapel of the Vizovice Castle, which material was, it seems, most after his liking. Further items to be mentioned are the decoration of the cloister churches in Tišnov, Doubravnik near Pernštejn, and Vranov in the Brno district, sculptural work on the main altar of St. Mary's Church in Frýdek and of the Dominican Church in Těšín, where he framed with statues Kremser-Schmidt's picture above the main altar. In the parish church in Šternberk, erected shortly before the abolishment of the Augustinian Order, he considered as valuable his sculptural and stucco ornamentations, particularly the altar groups the Last Supper and the Crucifixion.

Andreas Schweigl, his brother Thomas, as well as their father commenced their work in Brno in the period of flourishing Baroque, but this era was succeeded by the Emperor Joseph's secularization policy, which had quite a long run. Numerous monasteries and churches were

closed down, the working opportunities of painters and sculptors were no more so abundant. In the 90's of the 18th cent. artistic production is already under the pressure of the revolutionary and post-revolutionary tendencies. The inspiration sources that had before endowed the Baroque figures with motion and exaltation dried up. The minutely and finely decorative style of the Rococo, which tried to make friends with classicism but was permeated at the same time with Baroque realism, began to claim attention. The Schweigl family lived to see this transformation and in their creative activity fully participated in this process. It was above all Andreas whose originality left its traces in the contemporary Moravian culture. His work was closely bound up with it, co-ordinated to it, and in the sphere of the plastic art represented its culmination. Moravia had never reached the same depth in the sculptural solution of the Baroque problems as Bohemia, but, to make up for it, it attained greater width in the field of the Rococo plastic production. We can maintain that there actually exists a Moravian Rococo, while in Bohemia the Rococo features are nearly absent whether in sculpture or in painting. Andreas Schweigl, who died in Brno on March 33rd 1812, at the age of 77, is the last prominent representative of Baroque classicism in our country and the last of the Schweigls reputed as sculptors of Brno.

Translated by Samuel Kostomlatský